

Plenum

Måndag 17.12.2018 kl. 13.00—2.20

3. Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om övervakning av underrättelseverksamheten och lag om ändring av 7 § i statstjänstemannalagen

Regeringens proposition RP 199/2017 rd
Utskottets betänkande GrUB 9/2018 rd

Första behandlingen

Talman Paula Risikko: Ärende 3 på dagordningen presenteras för första behandling. Till grund för behandlingen ligger grundlagsutskottets betänkande GrUB 9/2018 rd. Nu ska riksdagen besluta om innehållet i lagförslagen.

I anslutning till detta ärende tillåts även debatt om ärende 4 på dagordningen. Utskottets ordförande, ledamot Lapintie presenterar, varsågod.

Debatt

13.02 **Annika Lapintie vas** (esittelypuheenvuoro): Kiitos, rouva puhemies! Perustuslakivaliokunta on saanut valmiiksi tiedustelun valvontaa koskevat mietinnöt, kaksi mietintöä, ja nämä molemmat liittyvät tähän laajaan tiedustelulainsäädännön [Hälinää — Puhemies koputtaa] kokonaisuuteen eli siviilitiedusteluesitykseen ja sotilastiedusteluesitykseen.

Sen lisäksi eduskunta on hyväksynyt muutoksen Suomen perustuslain 10 §:n muuttamisesta, ja tämän uuden 10 §:n 4 momentin mukaan lailla voidaan säätää välttämättömistä rajoituksista viestin salaisuuteen yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta taikka kotirauhaa vaarantavien rikosten tutkinnassa, oikeudenkäynnissä, turvallisuustarkastuksessa ja vapaudenmenetyksen aikana sekä tiedon hankkimiseksi sotilaallisesta toiminnasta taikka [Puhemies koputtaa] sellaisesta muusta toiminnasta, [Hälinää — Puhemies koputtaa] joka vakavasti uhkaa kansallista turvallisuutta.

Tämän perustuslain muutoksen yhteydessä perustuslakivaliokunta piti erityisen olennaisena, että tiedustelun toimintaympäristössä huolehditaan riittävästä oikeusturva- ja valvontajärjestelyistä, ja nyt nämä kaksi mietintöä käsittelevät juuri tätä valvontajärjestelmää, laillisuusvalvontaa ja parlamentaarista valvontaa. Tätä pidetään hyvin tärkeänä ehdotettujen siviili- ja sotilastiedustelun toimivaltuuksien kannalta.

Sen lisäksi oikeuskäytännössä Euroopan ihmisoikeustuomioistuimessa ja Euroopan unionin tuomioistuimen käytännöissä on korostettu valvontatoimielinten riippumattomuutta ja valvonnan tehokkuutta, ja myös nämä ovat olleet taustalla tässä perustuslakivaliokunnan mietintöjen valmistelussa.

Tiedustelun laillisuusvalvonta, jota tämä hallituksen esitys käsittelee, on osa tiedustelutoiminnan valvontakokonaisuutta, johon kuuluvat sen lisäksi viranomaisten sisäinen valvonta, tiedustelutoimivaltuuksien tuomioistuinkäsittely ja nyt ehdotettu parlamentaarinen valvonta, jota esittelen tuossa hetken kuluttua.

Punkt i protokollet PR 132/2018 rd

Perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan ilman tehokasta valvontaa ei viranomaisille voida antaa niin pitkälle perusoikeuksiin puuttuvia toimivaltuuksia kuin siviili- ja sotilastiedustelua koskevissa hallituksen esityksissä ehdotetaan. Valiokunnan mukaan ehdotetusta tiedustelutoiminnasta säätäminen tavallisella lailla edellyttää, että myös valvontaa ja parlamentaarista valvontaa koskevat riittävät säännökset on jo hyväksytty siinä vaiheessa, kun päätetään lopullisesti siviili- ja sotilastiedustelua koskevien lakien hyväksymisestä eduskunnan täysistunnossa, ja nyt nämä kaksi asiaa ovat tässä eduskunnan käsittelyssä, ja näin ne voidaan hyväksyä.

Tästä tiedusteluvalvontavaltuutetusta:

Valiokunta on muuttanut viranomaisen nimikettä, nimeä, sillä tavoin, että se vastaa tänne perustettavaa parlamentaarista valvontaa, muutoin tiedusteluvalvontavaltuutettua koskeva lakiehdotus ehdotetaan hyväksyttäväksi pääosin hallituksen esityksen mukaisena. Kuitenkin valiokunta ehdottaa, että valtuutetun valvontatehtävä laajennetaan koskemaan suojelupoliisin toimintaa kokonaisuudessaan. Lisäksi valiokunnan mielestä tiedusteluvalvontavaltuutetun riippumattomuus asemaa tulee vielä vahvistaa. Sen vuoksi ehdotetaan, että tiedusteluvalvontavaltuutetuksi voidaan nimittää vain henkilö, jolla ei ole sellaisia sidonnaisuuksia, jotka ovat omiaan vaarantamaan valvontatehtävän asianmukaista ja riippumattomuutta hoitamista. Tämän lisäksi tiedusteluvalvontavaliokunnalle tulee antaa oikeus lausua mielipiteensä tiedusteluvalvontavaltuutetun virantäytöstä, ja tämä uusi valiokunta voi siten haastatella hakijoita niin halutessaan.

Sen lisäksi perustuslakivaliokunta kiinnittää huomiota tiedusteluvalvontavaltuutetun resursseihin. Tiedusteluvalvontavaltuutetun käytettävissä olevilla resursseilla on konkreettinen vaikutus salassa tehtävän tiedustelutoiminnan valtiosääntöiseen hyväksyttävyyteen. Uuden valtuutetun valvonnan tulee olla tosiasiallisesti tehokasta, eivätkä puutteelliset resurssit saa muodostaa käytännön toiminnassa esteitä tehokkaalle valvonnalle. Hallituksen esityksen johdannossa todetaan, että tiedusteluvalvontavaltuutetulla olisi tarpeellinen määrä henkilöstöä, ja silloin on kaavailtu kahta päätoimista asiantuntijavirkamiestä ja yhtä päätoimista assistenttia. Perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan on ilmeistä, että ehdotetun laajuisella organisaatiolla ei ole mahdollista turvata kattavaa valvontaa asianmukaisesti ja tehokkaasti, ja valiokunta haluaakin valtioneuvoston kiinnittävän vakavaa huomiota asiaan ja pitää välttämättömänä valvontaan osoitettavien resurssien mitoittamista perusteluissa kaavailtuun nähden huomattavasti suuremmiksi valvonnan riittävyden, kattavuuden ja tehokkuuden turvaamiseksi. Valiokunta pitää saamansa selvityksen perusteella ilmeisenä, että tiedustelutoiminnan valvonnan vaatimat resurssit voivat olla tiedustelutoiminnan täytäntöönpanon edetessä jopa moninkertaiset.

Parlamentaarisen valvonnan osalta perustuslakivaliokunta ehdottaa muutoksia:

Ensinnäkin tiedusteluvalvontavaliokunnan valvontatehtävää laajennetaan koskemaan suojelupoliisin toimintaa kokonaisuudessaan.

Alkuperäisen puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaan eduskunnan puhemies olisi ennen tiedusteluvalvontavaliokunnan asettamista hankkinut valiokunnan jäseniksi ehdotetuista edustajista laajan turvallisuusselvityksen. Tämän osalta perustuslakivaliokunta toteaa, että sinänsä tiedusteluvalvontavaliokunnan erityistehtävät sekä tiedonsaantioikeuden kohteen erityispiirteet ja laajuus huomioon ottaen valiokunnan jäsenten luotettavuuteen ja integriteettiin saattaa käytännössä kohdistua erityisiä vaatimuksia. Ehdotettu henkilöturvallisuusselvityksen hakemiseen perustuva menettely ei kuitenkaan sovi hyvin eduskunnan asemaan kansan valitsemana ylimpänä valtioelimenä eikä myöskään kansanedustajan

Punkt i protokollet PR 132/2018 rd

riippumattomuuteen. Riippumattomuutta korostaa myös kansanedustajan koskemattomuus, joka muun ohella sisältää kiellon estää kansanedustajaa hoitamasta edustajantointaan.

Tämän alkuperäisen esityksen mukaisen turvallisuusselvityksen laati turvallisuusselvityslain nojalla suojelupoliisi, mikä olisi merkinnyt, että tiedusteluvalvonnan kohteena oleva viranomaisen itsenäisesti selvittäisi ennakoivasti valvovan toimielimen jäsenten luottavuuteen vaikuttavia tietoja. Tällaista asetelmaa ei perustuslakivaliokunnan mielestä voida pitää täysin ongelmattomana eduskunnan päätöksenteon itsenäisyyden ja valvontatoiminnan riippumattomuuden kannalta, vaikka selvitys ei olisikaan sitonut eduskuntaa. Tämän vuoksi perustuslakivaliokunta katsoo, että ehdotuksen tavoitteet voidaan saavuttaa turvallisuusselvityksen sijasta eduskunnan toimintaan paremmin soveltuvalla mekanismilla, joka ei rakennu suojelupoliisin tekemän selvityksen varaan.

Tiedusteluvalvontavaliokunnan jäseneksi aiotusta kansanedustajasta tehtävä laaja turvallisuusselvitys korvataan valiokunnan esityksessä menettelyllä, joka perustuu tietosuojavaltuutetun tarkastusoikeuden ja eduskunnan pääsihteerin, asianomaisen kansanedustajan sekä hänen edustamansa eduskuntaryhmän puheenjohtajan rajattuun tiedonsaantiin sekä tämän jälkeen mahdollisesti käytävään keskusteluun. Kyseessä olisi tietosuojavaltuutetun tarkastusoikeuteen nähden erityinen menettely. Tarkastusoikeus kohdistuu suojelupoliisin toiminnallisen tietojärjestelmän tietoihin. Tämä suojelupoliisin toiminnallinen tietojärjestelmä on suojelupoliisin käyttöön tarkoitettu pysyvä, automaattisen tietojenkäsittelyn avulla ylläpidettävä henkilökisteri, johon tallennetaan tietoja, joita on tarpeen käsitellä kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi taikka oikeus- ja yhteiskuntajärjestystä tai valtion turvallisuutta vaarantavien hankkeiden tai rikosten estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi. Eli tällaisia tietoja tietosuojavaltuutettu sitten tutkii.

Valiokuntien asiakirjojen julkisuutta ja salassapitoa koskeviin säännöksiin ehdotetaan myös muutoksia tiedusteluvalvontavaliokunnan perustamisen vuoksi. Uuden valiokunnan pöytäkirjan liitteet ja valiokunnan muut tehtävää koskevat asiakirjat ovat salassa pidettäviä, jollei ole ilmeistä, että tiedon antaminen niistä ei aiheuta merkittävää vahinkoa Suomen kansainvälisille suhteille tai vaarana kansallista turvallisuutta.

Eduskunnan työjärjestykseen lisätään myös viittaus salassapitorikosta koskevaan rikoslain säännökseen. Sinänsä viittaus ei kuitenkaan muuta oikeustilaa, eikä sillä laajenneta rangaistavuutta kattamaan esimerkiksi tiedon oikeudetonta antamista sellaisista asiakirjoista, jotka eivät vielä ole julkisia. Perustuslakivaliokunta pitää myös tarpeellisena todeta, ettei esimerkiksi yhteiskuntapoliittinen keskustelu tai keskustelu eduskuntaryhmän piirissä muutu sääntelyn johdosta periaatteellisesti nykyisestään.

Lopputuloksena perustuslakivaliokunta esittää, että hallituksen esitykseen sisältyvät 1. ja 2. lakiehdotus hyväksytään muutettuina, ja tästä toisesta asiasta, että puhemiesneuvoston esitys ja siihen sisältyvä lakiehdotus hyväksytään muutettuna. Perustuslakivaliokunta esittää uutta, 3. lakiehdotusta, jossa täsmennetään tietosuojavaltuutetun tekemää tarkastusta uuden tiedusteluvalvontavaliokunnan jäseneksi aiotusta kansanedustajasta. — Kiitos.

Puhemies Paula Risikko: Meillä on aikaa kello 14:ään tässä asiassa, ja otetaan puhujalistan edustaja Kantola.

13.14 Ilkka Kantola sd: Arvoisa puhemies! Eduskunta on 3.10. tekemällään päätöksellä lisännyt viranomaisten valtuuksia rajoittaa luottamuksellisen viestin suoja. Tuo päätös si-

Punkt i protokollet PR 132/2018 rd

sälsi perustuslain 10 §:n muuttamisen siten, että tiedusteluviranomaisten salainen tiedonhankinta voi tapahtua myös ilman yksilöityä rikosepäilyä. Perusteena voi olla tiedustelun kohdistuminen sotilaalliseen toimintaan tai muuhun sellaiseen toimintaan, joka vakavasti uhkaa kansallista turvallisuutta. Tuo muutos oli merkittävä.

Kansalaisten oikeusturvan ja demokraattisen yhteiskuntajärjestyksen suojaamiseksi on perusteltua, että uusien tiedusteluvaltuuksien vastapainoksi säädetään samalla vahvasta ja uskottavasta viranomaistoiminnan valvonnasta. Nyt käsittelyssä olevat perustuslakivaliokunnan mietinnöt sisältävät valiokunnan yksimielisen ehdotuksen siitä, miten tuo valvonta on järjestettävä. Pohjana ovat hallituksen esitys tiedustelun laillisuusvalvonnasta ja puhemiesneuvoston ehdotus tiedustelun parlamentaarista valvonnasta.

Valiokunta esittää, että uuden valvovan viranomaisen, tiedusteluvalvontavaltuutetun, toimivaltuuksia vahvistetaan siihen nähden, mitä ne olivat esityksessä. Kun Helsingin käräjäoikeus käsittelee tiedustelulupa-anomuksia, tiedusteluvalvontavaltuutetulla on käräjäoikeuden istunnossa paitsi läsnäolo-oikeus myös puheoikeus. Tiedustelutoimintaa valvovan viranomaisen puheoikeus on omiaan vahvistamaan tiedusteluviranomaisten paneutumista lupa-anomusten perustelemiseen.

Perustuslakivaliokunta esittää, että eduskunta osallistuisi tiedusteluvalvontavaltuutetun valintaan. Tiedusteluvalvontavaliokunnan tulisi saada lausua ehdokkaista ennen kuin valtioneuvosto päättää nimityksestä. Siirtymäsäännöksellä mahdollistettaisiin se, että ensimmäisen tiedusteluvalvontavaltuutetun rekrytointi voidaan aloittaa jo ennen valvontavaliokunnan asettamista. Eduskunnan puolelta valintaan osallistuisi ensimmäisen kerran perustuslakivaliokunta.

Parlamentaarinen valvonta toteutettaisiin perustamalla eduskuntaan uusi valiokunta. Valiokunnan tehtävä olisi esitettyä laajempi. Valiokunta valvoisi supon toimintaa kokonaisuudessaan, ei vain tiedustelutoimintaa. Uuden valiokunnan toiminnassa korostuu valiokunnan ja sen jäsenten salassapito- ja vaitiolovelvollisuus. Valvontatehtäväänsä hoitaakseen valiokunnalla on poikkeuksellisen laajat tiedonsaantioikeudet suojelupoliisiin toimintaan.

Vaikein kysymys asian käsittelyssä on ollut se, onko tarpeen ja voidaanko kansanedustajien sopivuutta valiokunnan jäseniksi tässä tapauksessa arvioida syvällisemmin kuin mikä on vallitseva käytäntö. Perustuslakivaliokunta torjui puhemiesneuvoston ehdotuksessa olleen mallin, jossa eduskunnan puhemies olisi pyytännyt supolta laajan turvallisuusselvityksen valiokuntaan aikovista kansanedustajista. Tätä ei pidetty hyvänä ottaen huomioon puhemiehen poliittinen rooli ja se, että tässä mallissa valvonnan kohdetta, supoa, olisi pyydetty arvioimaan henkilöitä, joita ollaan asettamassa supoa valvovan valiokunnan jäseniksi. Perustuslakivaliokunta, pitkän valmistelun ja koordinaatiotyöryhmän ja parlamentaarisen seurantaryhmänkin ahkeran työskentelyn pohjalta, päätyi esittämään mallia, jossa tietosuojavaltuutettu tarkistaa tiedusteluvalvontavaliokuntaan aikovan kansanedustajan pyynnöstä häntä koskevat tiedot supon rekisteristä. Tietosuojavaltuutettu informoi tarkastuksen tuloksesta kansanedustajaa, ja tarvittaessa käydään arvioiva keskustelu kansanedustajan, hänen eduskuntaryhmänsä puheenjohtajan ja eduskunnan pääsihteerin kesken. Lopullinen päätös edustajan valitsemisesta valiokuntaan tehdään eduskunnan täysistunnossa jatkossa kuten muidenkin valiokuntien osalta, niin kuin nytkin tehdään. Eduskunta päättää siis valiokuntaan valinnasta. Tämän menettelyn voi katsoa ohjaavan edustajia ja eduskuntaryhmiä harkitsemaan omia ratkaisujaan siltä kannalta, miten voidaan parhaiten

Punkt i protokollet PR 132/2018 rd

edistää tiedusteluvalvontavaliokunnan toimintakykyä sen käsitellessä maan turvallisuuden kannalta äärimmäisen herkkiä ja tiukasti salassa pidettäviä tietoja.

Tietosuojavaltuutetun tiedonsaantiin nojaava kansanedustajan eräänlainen ennakoarvointi, siihen liittyvä keskustelu, on uutuus eduskunnan käytännössä. Sen takia sitä työstiin pitkään. Tähän on kuitenkin päädytty, koska itse tiedusteluvalvontavaliokuntakin on tehtävänsä puolesta uutuus eduskunnassa. Millään muulla valiokunnalla ei tule olemaan, eikä ole, samanlaisia tiedonsaantioikeuksia kuin tällä uudella valiokunnalla. On siis varjeltu uuden valiokunnan toimintakykyä. Arvokasta on, että nyt esitetyllä ratkaisulla on eduskunnassa laaja parlamentaarinen tuki, josta pitää kiittää erityisesti perustuslakivaliokunnan varapuheenjohtajaa Tapani Tölliä, joka on vetänyt sitkeästi koordinaatioryhmää ja sitä ennen parlamentaarista valmisteluryhmää, seurantaryhmää, jossa näitä erilaisia käsityksiä on yhteensovitettu. Kiitos siitä työstä, jota on tehty.

13.19 Päivi Räsänen kd: Arvoisa rouva puhemies! Tämän esityksen kohdalla täytyy antaa kyllä suuri kiitos tälle eduskunnalle, joka on hienosti kyennyt nyt tähän pisteeseen tämän saattamaan. Mielestäni koko tämä prosessi osoittaa ensinnäkin sen, että parlamentaarisella valmistelulla on ollut valtavan tärkeä ja arvokas rooli tässä, ja myös sen, että turvallisuuspolitiikka on koko eduskunnan yhteinen asia. Tämän asian käsittelyssä ei ole mitenkään tarpeettomalla tavalla noussut hallitus—oppositio—välinen politiikka vaan ymmärrettään, että tämä on meidän kaikkien yhteinen asia ja tässä ollaan nimenomaan kansallisen turvallisuuden asialla, mikä ei ole lyhytnäköisen poliittisen pelin paikka.

Tämän lakipaketin valmisteluhan on ollut varsin huolellista ja perusteellista. Valmistelu käynnistettiin jo viime vaalikaudella itse asiassa nimenomaan sisäministeriön ja puolustusministeriön yhteisestä esityksestä ja sitten UTVAn päätöksellä vuonna 2013, jolloin asetettiin tiedonhankintalakiyöryhmä — sen vuoksi itsekin tätä valmistelua ihan alkuvaiheesta lähtien tiiviisti seurasin. Tämä sai esitykset valmiiksi tiedustelulainsäädännön suuntaviivoiksi, mutta sitten siltä pohjalta Sipilän hallitus jatkoi valmistelua. Esityksiähän on käsitelty tiiviisti edustaja Töllin todellakin hienosti ja ansiokkaasti johtamassa parlamentaarisessa seurantaryhmässä.

Haluan edustaja Töllille antaa kiitoksen siitä, että hän kykeni niin sovinnollisesti viemään tätä eteenpäin ja huomioimaan kaikki näkemykset, niin että olemme nyt tässä pisteessä. Haluan tässä nyt vielä mainita erityisesti tuon parlamentaarisen seurantaryhmän edustaja Kasvin, joka on ollut kyllä aivan todellinen asiantuntija tämän asian käsittelyssä. Uskon, että teidän panoksellanne, edustaja Kasvi, oli kyllä aika ratkaiseva merkitys siihen, että ymmärrettiin, mistä on kysymys, ja että ollaan nyt tässä.

Itse olen hyvin vakuuttunut siitä, että tätä lakipakettia todellakin tarvitaan. Me elämme tilanteessa, jossa terrorismiuhka on lisääntynyt. Vakava terrori-isku, kansallista turvallisuutta uhkaava kyberhyökkäys on milloin tahansa mahdollista, ja olemme valitettavasti joutuneet todistamaan viime vuosina sitä, että myös sotilaallisten uhkien luonne on muuttunut, mikä konkretisoitui Krimin valtauksessa. Kun Puolustusvoimien perinteiset tiedusteluvaltuudet ovat perustuneet analogiseen tiedusteluun, niin todellakaan se ei enää riitä. Organisaatioiden viestintä on siirtynyt digitaaliseen muotoon, ja sekin tätä lainsäädännön edistämistä vauhdittaa.

Tässä on, voisin sanoa, mielestäni jopa menty eteenpäin siitä esityksestä, joka annettiin. Itse pidän kyllä aika nerokkaana sitä tapaa, jolla ratkaistiin kysymys tiedusteluvalvontavaliokunnan jäsenistä hankittavasta selvityksestä. On kyllä tunnustettava, että kansanedusta-

Punkt i protokollet PR 132/2018 rd

jien aseman riippumattomuus on tärkeä periaate, ja kun ministereistäkään ei näitä laajoja turvallisuusselvityksiä tehdä, niin pidän kyllä aika hyvänä ja suorastaan nerokkaana tätä ratkaisua, että nyt sitten tietosuojavaltuutetulta voi tämän selvityksen tilata ja pyytää, ennen kuin on edes tullut valituksi tähän tehtävään, ja samalla sitten saa tarkastettua nämä tiedot — kuitenkin pystytään turvaamaan se, että sopivat henkilöt tähän tehtävään valitaan.

Oikeastaan yksi huolenaihe, joka tähän edelleenkin jää ja jonka edustaja Lapintie, valiokunnan puheenjohtaja, nosti tuossa hyvässä puheenvuorossaan esiin, liittyy nimenomaan tiedusteluvalvontavaltuutetun resursseihin. Kyllä perustuslakivaliokunta aika vahvasti toteaa sen, että käytännössä vaadittavat resurssit voivat olla jopa moninkertaiset nyt ehdotettuun verrattuna, ja olisin itse asiassa toivonut, että täällä olisi ministeri ollut arvioimassa ja kommentoimassa, millä tavoin hallitus näkee, että nämä resurssit tulisi tulevaisuudessa turvata. Tämä perustuslakivaliokunnan huomio joka tapauksessa täytyy ottaa vakavasti.

Arvoisa puhemies! Tähän kiitospuheen lopuksi haluan kyllä erityisen kiitoksen vielä antaa perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja Annika Lapintielle, joka on osoittanut niin tässä kuin monessa muussakin yhteydessä erittäin ansiokasta työskentelyä: kiitos siitä, että olemme nyt tässä pisteessä.

13.26 Pauli Kiuru kok: Arvoisa rouva puhemies! Todellakin hyvää työtä valiokunta on tehnyt. Täytyy muistaa, mistä tässä lähdetään liikkeelle: kansainvälisestä tilanteesta ja Suomen tarpeista.

Tässä kyseisessä laissa ja mietinnössä nyt sitten lähdetään liikkeelle siitä, että valvonnan pitää olla tehokasta, mutta sen pitää olla myös riippumatonta. Myös tämän parlamentaarisen valvonnan pitää toteutua, ja se tässä toteutuu, ja tämä mietintö vie sitä eteenpäin.

Perus- ja ihmisoikeuksien pitää toteutua. Ne toteutuvat. Valtuutettu toimii Tietosuojavaltuutetun toimiston yhteydessä, ja niin kuin tässä mietinnössä korostetaan, aseman pitää olla itsenäinen ja riippumaton. Ihan aiheellisesti korostetaan myös sitä, ettei saa olla sidoksia valvottavaan organisaatioon esimerkiksi niin, että on virkavapaalla kyseisestä organisaatiosta ja sitten on ikään kuin valvomassa ystäviään tai kavereitaan.

Tässä tuli esille myös tämä, että tiedusteluvalvontavaliokunnalla on tilaisuus esittää mielipide tiedusteluvalvontavaltuutetusta, eli tämäkin on sitä parlamentaarisuutta, ja tämä on ihan oikein.

Resurssista: juuri näin, pitää olla riittävät resurssit, jotta myös käytännössä pystytään tekemään sitä työtä, mitä tässä pitää tehdä.

Valiokunnan koko, sehän tässä tuli myös esille: 11 jäsentä, 2 varalla, ja se on se pienin, mikä valiokunnan koko perustuslain mukaan voi olla. Koko tietysti lähtee siitä, että kun on salassa pidettäviä tietoja, niin ne helpommin pysyvät salassa, kun ryhmän koko on pieni.

Tähän proseduriin vielä: Menettely on nyt sitten kehittynyt siitä, mitä hallituksen esityksessä on. Lisää vastuuta tulee myös eduskuntaryhmille, ja olen kyllä varma, että tämä vastuu ryhmissä ymmärretään ja myös kannetaan.

13.28 Simon Elo sin: Arvoisa rouva puhemies! Sininen eduskuntaryhmä kannatti yksimielisesti tiedustelulakien kiireellistä uudistamista. Niin kuin tässä edustaja Kiuru toi esille, niin täytyy sanoa, että tällä hetkellä jokainen päivä ilman tätä uudistettua lainsäädäntöä vaarantaa meidän kansallisen turvallisuutemme.

Kun ajattelee sitä tilannetta, mikä pakolaiskriisin seurauksena — osittain sen seurauksena — Eurooppaa on kohdannut, niin on tullut paljon henkilöitä, jotka ovat radikalisoitu-

Punkt i protokollet PR 132/2018 rd

neet, tekevät täällä erilaisia terrori-iskuja tai muuten epävakauttavat eurooppalaisia yhteiskuntia. Sitten tietysti itänaapurimme valitettava toiminta Ukrainassa ja Krimin laitton miehitys ovat vaikuttaneet niin, että sekä siviili- että sotilaspuolella tarvitaan uutta lainsäädäntöä — muistaen, että me olemme monia muita maita jäljessä.

Eduskunnan ulkoasiainvaliokunnan kanssa vierailimme Kanadassa, ja siellä tapasimme heidän tiedusteluvaliokuntansa jäsenen. Heillä oli jopa niin pitkälle mennyt lainsäädäntö, että he saavat operatiivisetkin tiedot. Kysyimme heiltä, mikä on oikeudellinen rangaistus, jos tietoja vuotaa ja se pystytään oikeudessa toteen näyttämään. Vähintään 15 vuotta vankeutta. Eli kyllä muihin maihin on yhtymäkohtaa, vertailukohtaa, jota me voimme tässä siten tarkastella, kun valiokunnan työ lähtee käyntiin.

Olen samaa mieltä edustaja Räsäsen kanssa siitä, että nyt löydettiin hyvä parlamentaarinen yksimielisyys sille mallille, miten katsotaan, että näillä henkilöillä, jotka tähän valiokuntaan hakevat, on taustat kunnossa. Tässä täytyy tietysti myös muistaa tämä tiedusteluvaltuutetun rooli, joka tulee olemaan hyvin merkittävä, ja on tärkeää, että tässä siirtymäajan aikana voidaan ruveta jo sitäkin puolta katsomaan.

Tässä on otettu esille myös nämä resurssit. Olikin hyvin tärkeää, että perustuslakivaliokunta lisäsi tähän esitykseen vaatimuksen siitä, että Tiedusteluvalvontavaltuutetun toimistoon on saatava riittävät resurssit heti, kun se toimisto laitetaan pystyyn, samoin Helsingin käräjäoikeuteen, kun käynnistetään se osasto, joka käsittelee tiedustelulakeihin perustuvia asioita.

Meillä on nyt pohja, miten me voimme lähteä tätä uutta lainsäädäntöä toteuttamaan, mutta täytyy myös korostaa niiden henkilöiden merkitystä, jotka tullaan tähän tiedusteluvaliokuntaan asettamaan, he ovat paljon vartijoina.

13.30 Ilkka Kanerva kok: Arvoisa puhemies! Kyllä kai se vähän niin on, että tästä proseduraalisesta puolesta ilman muuta kiitos kuuluu edustajille Tölli, Lapintie et cetera, ja näin muodoin pyydänkin heitä vielä kerran fundeeraamaan sitä, olisikohan tuo ilmoitus jätettyä pois seuraavista vaaleista aihetta uudelleen arvioida. Esimerkkejä löytyy. [Naurua]

Arvoisa puhemies! Minulla on ollut tilaisuus pariinkin otteeseen tässä viime aikoina käydä tutustumassa siihen ajattelutapaan, jota Yhdysvalloissa tänä päivänä on poliittisesti pinnalla koskien ennen muuta ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa, eikä ole kovin mieluista asia tulla sanomaan julkisesti, etten ehkä muista nyt ainakaan lähivuosisikymmenten ajalta vaihetta, jolloin olisin siinä mitassa ollut huolestunut kansainvälisen tilanteen kehityksen suunnasta kuin mitä tällä hetkellä on asianlaita. Tämä havainto ei perustu tietystikään yksinomaisesti siihen, mitä oli konkreettisesti luettavissa, kuultavissa, keskusteltavissa yhtä lailla Washingtonissa ja New Yorkissa kuin hieman aiemmin myöskin Ottawassa, on vaan valitettavasti niin, että kansainvälisen tilanteen kehityksen suunta on huolestuttava myöskin muualla, ja tällöin tietysti tarkoitan kansainvälisen kehityksen luonnetta monikansallisuuden näkökulmasta, kansainvälisen sopimusjärjestelmän pitävyyden kannalta siinä, miten moninapaisuuden vaihtelut heijastuvat mannerlaatoissa ja niin edelleen, ja niin edelleen. Valitettavaa on se, että monella tapaa Euroopan manner saattaa pahimmoisimmillaan olla se, joka joutuu maksamaan koko tämän laskun. Viittaan erityisesti INF-sopimuksen mahdollisiin seurauksiin.

Kun asiaintila on tämänkaltainen, niin se ei tarkoita sitä, että tässä oltaisiin ajautumassa perinteiseen aseelliseen konfliktiin, sitäköön riskiä ei valitettavasti voida meidänkään turvallisuusympäristössämme sulkea kokonaisuudessaan pois, vaan kysymys on siitä, että

Punkt i protokollet PR 132/2018 rd

maailmankuva on muuttunut tavalla, jossa sodan ja rauhan välissä on laaja harmaa vyöhyke, jonka puitteissa aktiivisuus monella tapaa kukoistaa erittäin kiusallisella ja valitettavalla tavalla — tavalla, jota emme ole edes kovin kauaa osanneet nähdä. Joudumme elämään maailmassa, jossa kohtaamme muun ohella terrorismin kaapuun pukeutuneita varsin koviakin asenteita, jotka motivoivat toimijoita, jotka ovat meidän kulttuurillemme vieraita — erittäin vieraita ja vastenmielisiä.

Vastustaja on älykäs, se on innovatiivinen, se osaa käyttää modernia teknologiaa taitavasti ja tehokkaasti hyväkseen. Sen keinot ovat moninaiset, ja se kykenee iskemään tavalla, jota emme osaa ennakoita. Meillä on käytössämme diplomatia, meillä on käytössämme pelotevaikutukset. Luonnollisesti tehostamme puolustustamme ja koetamme ylläpitää resilienssiämme, oman yhteiskuntamme sisäistä sietokykyä. Mutta se ei riitä tässä tilanteessa vaan on kyettävä myöskin olemaan valppaana ja kyettävä näkemään ehkä myöskin enakoivasti, mitä uhkia mekin saatamme kansakuntana joutua kokemaan ja näkemään. Tämän vuoksi minusta on loistava asia, että eduskunta voi tänä päivänä nähdä tämän tilanteen tässä vaiheessa lainsäädäntöprosessia, jota täällä on tässä vaiheessa käsitelty.

Avoin yhteiskunta on aina haavoittuva kyberia, hybridiä, perinteistäkin vakoilua teknologialla toteutettuna kohtaan. Me emme tiedä, mitä meissä vakoillaan. Emme me tienneet sitä, että syksyllä 2013 julki tulleella tavalla ulkoministeriö oli pitkäaikaisen, vakavan vakoilun kohteena. Sen takia puolustan tässä puheenvuorossani suomalaista mallia toimia mahdollisimman tehokkaasti oman kansakuntamme hyvinvoinnin ja turvallisuuden hyväksi ja sitä, että monin kerroin monissa yhteyksissä paheksuttu konsensus suomalaisessa yhteiskunnassa ei toivottavasti raskaan sarjan asioissa ole kirosana vaan suomalaisen yhteiskunnan vahvuus.

Puhemies Paula Risikko: Meidän tosiaan pitää kello 14:ään mennessä tämä lopettaa, mutta sitten jatketaan illalla myöhemmin keskustelua.

13.36 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Nyt käsittelyssä oleva tiedusteluvalvontaa koskeva perustuslakivaliokunnan mietintö on mielestäni yksi tärkeimpiä papereja, mitä vähäisen poliittisen urani aikana olen päässyt käsittelemään. Suomalaisen turvallisuuden kannalta on aivan välttämätöntä, että saamme omaan sotilastiedusteluun ja siviilitiedusteluun liittyvän lainsäädännön muun Euroopan ja muun maailman tasolle. Aivan kuten edustaja Kanerva erinomaisessa puheenvuorossaan kuvasi tilannetta, maailma ei ole tänä päivänä hyvä ja turvallinen paikka. Tulee mieleen väkisin se erään viisaan Ehrensvärdin sana, että kansakunnan kannattaa seisoa omalla pohjallaan eikä luottaa vieraan apuun. Ystäviä totta kai pitää hakea, mutta omien tietojen ja tiedonhankinnan pitää olla ajan tasalla.

Tässä yhteydessä haluan kiittää perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja Annika Lapintietä ja varapuheenjohtaja Tapani Töllä ja koko valiokuntaa aivan erinomaisen hyvästä työstä. Puheenjohtaja Lapintie on pitänyt kyllä asiat hyvin hallinnassa, ja asiat ovat edenneet ihailtavan kiitettävällä tavalla. Siitä lämmin kiitos.

Se, että nyt olemme pääsemässä sille tasolle tiedustelutoiminnassa ja tiedusteluvalvonnassa, mitä maailma vaatii, on suuren ilon aihe. Ei tarvinne teille, arvoisat edustajakollegat, luennoida siitä, mitä maailmassa on tapahtunut viimeisen kolmen vuoden aikana. Maailma ei ole enää niin turvallinen paikka kuin se aikanaan oli, ja niin kuin tiedämme, tiedustelumenetelmien, erilaisten vakoilumenetelmien kehittyminen maailmassa on niin hur-

Punkt i protokollet PR 132/2018 rd

jaa ja niin nopeaa, että tietoverkkoihin mukaan meneminen ja valvonnan ulottaminen sinne on Suomen kannalta aivan välttämätöntä. Onhan kummallista, että tähän saakka vieraiden valtioiden tiedustelijat ovat päässeet Suomen tietoverkkoihin vapaasti mutta meidän viranomaisemme eivät ole sinne voineet mennä.

Kaiken julkisen toiminnanhan tulee perustua lakiin, ja lakia on tarkoin noudatettava, kuten perustuslakimme toteaa. Tämän takia on välttämätöntä, että tämä laki ja koko tiedustelulakipaketti saadaan läpi ja ennen kaikkea voimaan mahdollisimman nopeasti. Perustuslakivaliokunta on antanut mielestäni erinomaiset mietinnöt ja lausunnot eri lakeja koskien tähän asiaan liittyen, ja ne ovat todella hyvää ja vahvaa luettavaa. Eduskunta on jo hyväksynyt lainsäädännön, jonka mukaan luottamuksellisen viestin suojaan, perustuslain 10 §:ään, voidaan kajota silloin, kun kansallinen turvallisuus on vakavasti uhattuna. Ei niin mitään toimintaa ole olemassa, ettei sille pitäisi olla järkevää ja hyvää kontrollia, ja tässä mietinnössä tämä kontrolli on nyt saavutettu. Se on kirjoitettu siihen muotoon, missä sen olla pitää.

Joka tapauksessa tarvitaan tätä tiedusteluvalvontavaliokuntaa, joka perustetaan, ja tiedusteluvalvontavaltuutettua, joka aloittaa työnsä tietosuojavaltuutetun kanssa yhteistyössä, molempia instansseja tarvitaan, ja niille pitää antaa riittävät resurssit toimiakseen ja ennen kaikkea niin, että valvonta ulotetaan koko tiedustelutoimintaan. Tässähän nämä pelin kehykset ovat kaikilta puolin: valvonta on olemassa, tiedustelu toimii, ja näiden toimijoiden tehtäviä ja heidän päätöksiään valvotaan kattavasti. Tämän takia tämä mietintöpaketti, mikä nyt on eduskunnan käsiteltävänä, on erittäin hyvä, ja täällä on muutamia semmoisia kohtia, jotka kannattaa painaa mieleen:

”Perustuslakivaliokunnan mielestä tiedustelutoiminnan valvonnan kannalta on tärkeää, että tiedustelutoiminnan laillisuusvalvonta on kattavasti järjestetty”, sanotaan mietinnössä Valvonnan kattavuus -kohdassa. Tämä on juuri se iso asia, joka pitää nyt painaa terävästi mieleen ja joka linjaa, miten tiedustelua toimitetaan tässä maassa.

Ja sitten toinen kohta: ”Valiokunnan mielestä valvonnan kattavuus edellyttää myös sitä, että riittävät valvontajärjestelyt ulotetaan suojelupoliisin toimintaan kokonaisuudessaan.”

Näitä muutamia lauseita hienosta mietinnöstä siteeraten voi sanoa, että me olemme saavuttamassa tiedustelussa tason, joka on tälle kansakunnalle vain hyvää. On selvää, että kun luottamuksellisen viestin suojaan kajotaan, niin siihen pitää olla vahvat perusteet. Nämä perusteet tähän mietintöön kirjattuna ovat aivan erinomaisia.

Vielä lopuksi, arvoisa puhemies: Kun katsotaan tiedustelutoimintaa, on myös niin, että se koskee, totta kai, meidän viranomaisiamme — poliiseja ja muita viranomaisia, Rajavartiolaitosta ja niin edelleen — mutta se koskee tietenkin myös sotilastiedustelua, josta saatava tieto on kansakunnan turvallisuuden kannalta ensiarvoisen tärkeää. Mutta siinäkin asiassa pitää olla huolellinen, että saavutamme sellaisen tiedon tason, ja Suomessahan tietokoneen käyttötaito ja tietotekniikka osataan, elikkä ei se meillä osaamisesta ole kiinni. Nyt vain, kun tämä laki tulee, me saamme tälle toiminnalle selkeät rajat, mikä helpottaa myös viranomaisten toimintaa, ja asiaan saadaan selvä kehikko ympärille. Tiedustelutoimintahan palvelee myös meidän yritystoimintaamme. Meidän tietoverkoissammehan totta kai koko ajan liikkuu sotilastoimintaa ja muuta siviilitiedustelutoimintaa koskevia haittaohjelmia, joihin ei ole tähän asti päässyt millään käsiksi, mutta nyt me pääsemme niin laitetekniikkamme, tietotaito-osaamisemme kuin myös lainsäädäntömme kannalta sille tasolle, millä olla pitää.

Punkt i protokollet PR 132/2018 rd

Moni suomalainen yritys on tänä päivänä menettänyt valtavia omaisuuksia sen takia, että erilaisilla vakoiluohjelmilla on viety tietoa, niin että yritys on menettänyt valtavia taloudellisia arvoja, ja ne ovat peruuttamattomia vahinkoja. Tänä päivänä toisen omaisuuden haltuun ottaminenhan ei tapahdu enää missään markkinatorilla niin, että viedään tasakusta kukkaro tai jotain muuta, vaan se tapahtuu hyvin pitkälti tietoverkoissa. Ajatelkaapa nyt vaikka pankeissa liikkuvia tietoja — jos joku pääsee peukaloimaan tilitietoja tai jopa tekemään tilisiirtoja — tai yrityksiä, joilla on hallussaan esimerkiksi erittäin tärkeitä patentteja: niihin murtautuminenhan tietää sitä, että yhtiö menettää, yritys menettää, ihmiset menettävät valtavia omaisuusarvoja sen tautta, että meillä ei tiedustelulainsäädäntö ole ollut ajan tasalla. Sen takia pidän tätä lakipakettia, mikä nyt on käsittelyssä, erittäin tärkeänä.

Vielä lopuksi, arvoisa puhemies: kiitoksia valiokunnan puheenjohtajalle ja varapuheenjohtajalle erinomaisesti tehdystä työstä.

Puhemies Paula Risikko: Edustaja Tölli. — Otetaan sitten sen jälkeen debatti tähän loppuvaiheeseen, niin saadaan purettua hieman puhetta.

13.42 Tapani Tölli kesk: Arvoisa puhemies! Nyt käsiteltävänä olevat esitykset tiedusteluvalvonnasta ovat tärkeä osa kokonaisuutta — voi sanoa, että keskeinen edellytys sille, että varsinaiset tiedustelulait eli siviilitiedustelulaki ja laki sotilastiedustelusta voidaan hyväksyä. Tässä kokonaisuudessa lisätään merkittävästi tiedustelutoimivaltuuksia, ja tulemme lähemmäksi meidän verrokkimaidemme tasoa ja tilannetta. Pystymme paremmin vastaamaan kansallisesta turvallisuudestamme. Mutta se edellyttää, että meidän valvontajärjestelmämme on hyvä, ja rohkenen arvioida, että tämä valvontakokonaisuus on pitävämpi ja tiukempi kuin monessa muussa maassa. Ja se on hyvin tärkeää.

Tämä työ, mitä tässä on tehty, osoittaa mielestäni sen, että parlamentaarinen valmistelu yhteisissä tärkeissä asioissa kannattaa. Haluan kiittää kaikkia teitä, jotka olette mukana olleet tässä työssä parlamentaarisessa seurantaryhmässä, koordinaatioryhmässä ja asianomaisissa valiokunnissa. Mielestäni tämä osoittaa sen, että oma onnistuminen tulee vain yhteisen onnistumisen kautta. Tämä osoittaa, että tarvittaessa kyetään yhteiseen vastuunkantoon. Ja kun on vaikeita tilanteita ja on tietyllä tavalla ratkaisupakko, niin ratkaisuja myös löytyy. Se on tässä mielessä ollut tärkeää.

No, sitten tämän työn kannalta on yksi mielenkiintoinen havainto — en tiedä, onko sopivaa, että totean, mutta totean sen kuitenkin: olen havainnut, että esimerkiksi puolustushallinnon ja sisäministeriön eli sisäisen turvallisuuden ja ulkoisen turvallisuuden välinen, voisiko sanoa, raja-aita on häipynyt, eli tämä turvallisuus nähdään entistä yhtenäisemmin ja puhutaan samaa kieltä, ja se ei ole vähäinen asia.

En mene yksityiskohtiin tässä valvonnassa mutta joiltakin osin mainitsen siitä. Tämän laillisuusvalvojan eli tiedusteluvalvontavaltuutetun valitseminen, rooli ja valtuudet tulevat olemaan merkittäviä — on uusi laillisuusvalvoja. Tässä on kiinnitetty huomiota laillisuusvalvojan resursseihin. Kuitenkin tässä valmistelun kuluessa on koko ajan ollut se selkeä linja, että resurssit tulee turvata sen mukaisesti kuin on tarve. On vain niin, että täsmällistä arviota siitä, minkä kokoiset ne ovat, on vaikea sanoa, mutta lähtökohta on juuri niin kuin perustuslakivaliokuntakin linjasi, että resurssien tulee olla riittävät.

Sitten tästä valvontavaliokunnasta. Tämähän on uusi, monessa mielessä uusi, ja sen tehtävä on rajattu. Se poikkeaa melkoisella tavalla eduskunnan muista valiokunnista, ja tämän valiokunnan jäsenten tehtävä on vastuullinen. Eli kun ryhmissä valitaan edustaja tähän,

Punkt i protokollet PR 132/2018 rd

niin kyllä silloin pitää tuntea vastuuta, että tämä henkilö sen vastuun kantaa. Oleellinen sana tähän mielestäni on ”luottamus”, se, että tähän henkilöön voi luottaa, mutta myöskin se, että on keskinäinen luottamus, eikä olisi haitaksi, jos — niin kuin monessa muussakin asiassa — hiljaa kysyy itseltään, että voiko minuun luottaa. Se järjestelmä edellyttää sitä, että tämä näin toimii, ja siksi myöskin kansanedustajan taustan ennakkollinen tarkastus on perusteltua, ja se tässä perustuslakivaliokunnan esityksessä on nyt hoidettu sillä tavalla, että tietosuojavaltuutettu on tässä se taho, joka sen hoitaa. Tässä ei ole mielestäni mitään kummallista, se on luonnollinen asia.

Sitten ajan myötä — koska tämä on uusi valiokunta — osoittautuu, mitkä ovat toimintakäytännöt ja työrytmi ja niin edelleen, miten usein valiokunta kokoontuu, mutta yhteistyö tulee olemaan tiivis tämän laillisuusvalvojan kanssa. Se on tiivis yhteistyökumppani, ja tieto kulkee sitä kautta. Ja tietysti valiokunta kuulee tarvittaessa niitä tahoja, joita on tarpeen kuulla. Keskeinen tehtävä tällä valiokunnalla on myös kiinnittää huomiota siihen, että toteutuu se, mitä lainsäätäjät lakia säätäessään on tarkoittanut, ja silloin, kun tarvitsee lähteä muuttamaan, lähdetään muuttamaan.

Tämä on valtavan kokoinen paketti, sisältää valtavasti yksityiskohtia. On luonnollista, että pitää seurata myös, onko tähän tehtävä päivityksiä, mutta tässä on hyvät edellytykset, kun on suuri yhteisymmärrys siitä, että tätä pakettia tarvitaan. Ja tähän ei ole vain tätä hetkeä varten, ei tätä hallitusta eikä seuraavaa eikä sitä seuraavaa, vaan se on pidemmän aikavälin asia. Tämän järjestelmän tulee kestää myös murrosajat ja kriisiajat. Se ei saa olla poliittisille suhdanteille altis.

Mielestäni tältä pohjalta on hyvä jatkaa.

Puhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Myönnän seuraavaksi vastauspuheenvuoroja, mutta nyt me emme kerkeä ottaa näistä kuin muutaman. En luettele, koska täällä tuli niin paljon näitä nimiä. Otan siinä järjestyksessä kuin on varattu. — Edustaja Kasvi aloittaa.

13.49 Jyrki Kasvi vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On tosiaan mainiota, että näistä tiedustelulakien viimeisistäkin yksityiskohdista on löytynyt yksimielisyys. Näin tärkeä asia ei saa jäädä politikoinnin jalkoihin. Erityisen tyytyväinen olen tosiaan siitä, että tiedusteluvalvonnan merkitys on ymmärretty ja tämä naiivi usko viranomaisiin, joka meillä on joskus ollut, ei ole enää sokaissut meitä. Jos jotain hyvää tapaus Aarniosta ja ylimmän poliisijohdon oikeudenkäynnistä on löydettävissä, niin se on ehkä sitten tämä, että me ymmärrämme, että luottamus hyvä, valvonta tarpeen.

Tiedustelua valvomaan luotuja rakenteita voitaisiinkin minun mielestäni käyttää hyväksi myös muualla, missä on vastaavaa toimintaa. Esimerkiksi kun ajatellaan poliisin salaisia pakkokeinoja, joiden lainmukaisuutta on vähän kyseenalaistettu välillä, niin siellä voisi olla vastaavalle pakkokeinovaltuutetulle tarvetta.

13.50 Markus Mustajärvi vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Omaa maataan pitää puolustaa kaikin mahdollisin keinoin, ja siihen kuuluu myös parlamentarismi ja kansalaisten perusoikeuksien puolustaminen. Nyt löydetty ratkaisu siihen, kuinka mahdollisesti tiedusteluvalvontavaliokuntaan valittavan kansanedustajan edellytykset toimia tehtävässään tarkistetaan ennen valintaa, on perusteltu. Yhteen väliin näytti siltä, että näitä parlamentarismien puolustajia on aika lailla vähän. Valintaprosessi, jossa suojelupoliisi oli-

Punkt i protokollet PR 132/2018 rd

si ollut mukana, vaikkakaan ei päättämässä tai lausumassa tulevasta valvojastaan, olisi ollut perin outo, ja sen on kyllä todennut perustuslakivaliokuntakin.

Tulevina vuosina näkyy sitten, kuinka tämä valiokunta löytää roolinsa, tehtävärajansa. Sillähän on valtavan laaja tiedonsaantioikeus mutta tiukka, ankara salassapitovelvollisuus, tiivis yhteistyö tiedusteluvaltuutetun, suojelupoliisin ja sotilastiedustelun kanssa, ja jo se asettaa kovat vaatimukset yhteistyölle.

13.51 Eero Heinäluoma sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä on valmistumassa erittäin jyhkeä lakipaketti. Se varmasti vastaa ajan haasteisiin, niin kuin täällä on todettu. Samalla on selvää, että tässä annetaan viranomaiselle poikkeuksellisen laajoja valtuuksia puuttua kansalaisten viestin lähettämiseen. Näin ollen, kun näitä kovia valtuuksia annetaan, on välttämätöntä, että siihen liittyy myös viranomaistoiminnan valvonta.

Olen iloinen siitä, että suojelupoliisin osalta on päästy yhteiseen ratkaisuun, jossa koko suojelupoliisi tulee normaaliin parlamentaariseen valvontaan. Sitä kautta voidaan luottaa siihen, että laitos tekee työnsä tasapuolisesti ja objektiivisesti ja kaikki yhteiskuntapiirit voivat olla sen työhön tyytyväisiä.

Olen hyvin iloinen siitä, että hallituspuolueiden keskuudessa on osoitettu huomattavaa kompromissihalua tämän lainsäädäntökokonaisuuden eteenpäin viemisessä. Pyydän yhtyä niihin kiitoksiin, joita täällä on lausuttu sekä perustuslakivaliokunnan puheenjohtajalle, edustaja Lapintielle että varapuheenjohtaja Töllille, jotka ovat tehneet suuren työn, niin että tämä voi olla yksimielisen päätöksenteon kohteena tänään. Se on kunniaksi suomalaiselle kansanvallalle.

13.52 Johanna Ojala-Niemelä sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Käsittelemme tärkeää lakipakettia. Kuten tiedämme, olemme olleet muiden maiden tiedustelutiedon varassa, ja on hyvä, että nyt asia korjaantuu tämän lakiesityksen mukaan.

Täällä on käyty hyvää analyysiä turvallisuustilanteen heikentymisestä kansainvälisesti. Meille on myös ilmennyt tarve varautua Suomen kansallista turvallisuutta uhkaavaan toimintaan, samoin kuin viestiteknologian nopea kehitys helpottaa niiden tahojen verkostoitumista ja yhteydenpitoa, jotka muodostavat Suomelle uhan, ja on myös hyvä päästä tähän kiinni aikaisempaa paremmin. Myös monenlaisia uusia ilmiöitä on pinnalla: hybridivaikutamista, kybertoimintaympäristön merkitys kasvaa, terrorismi.

Valvonta on elimellinen osa tätä lakipakettia, ja on totta, että ilman tehokasta valvontaa ei voi lisätä toimivaltuuksia. Kannan huolta myös tiedustelutoiminnan valvonnan vaatimista resursseista. Ne on turvattava sekä laillisuusvalvonnan että parlamentaarisen valvonnan osalta.

13.53 Kimmo Kivelä sin (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Minä myös yhdyn niihin kiitoksiin, mitä tulee edustajiin Lapintie ja Töllille, ei ainoastaan hoksnokan, vaan myös sellaisten persoonallisten ominaisuuksien vuoksi, mitä heillä, kunnioittamillani edustajilla, on.

Tämä asia meni hienosti maaliin. Tämä asia on ollut perustuslakivaliokunnalle kypsyyskoe, josta se on suoriutunut erinomaisesti. On jaksettu viipyä ajan kanssa tämän asian äärellä ja saatiin aikaiseksi yksimielinen mietintöluonnos. Yhteiskunnan kannalta fundamentaalien asioiden äärellä ei ole syytä leikkimiseen ja sooloiluun, ja siihen ei perustuslakivaliokunta todellakaan millään muotoa syyllistynyt, päinvastoin. Keskustelimme todellakin näistä resurssikysymyksistä. Asiantuntijavaiheessa oli osittain epäselvää, miten esimerkiksi

Punkt i protokollet PR 132/2018 rd

si sijaisuusjärjestelyt hoidetaan, mutta tämäkin asia tuli selväksi: se tulee sitten aikanaan määritellyksi valtuutetun viran johtosäännössä.

13.55 Peter Östman kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! KD:n eduskuntaryhmä on useampaan otteeseen ilmaissut tukensa lakiesityksen viemiseksi maaliin mahdollisimman nopeasti, koska olemme pitkään olleet, niin kuin olemme kuulleet, muita länsimaita jäljessä nimenomaan tiedustelulainsäädännön osalta.

Suomalaisen turvallisuuden takaamiseksi on viranomaisilla oltava käytössään työkalupakki, jonka avulla ei jouduta hapuilemaan pimeässä. Nyt viranomaiset ovat saaneet tarvittavat työkalut.

Olen iloinen myös siitä, että kaikki eduskuntaryhmät — kiitos vielä kerran edustaja Töllille hänen neuvottelutaidoistaan — pääsivät yhteisymmärrykseen ja vielä niin, että myös perustuslakivaliokunta muutamien korjauksien jälkeen sai mietintönsä nopeasti valmiiksi.

Tämä laki on tarkoitettu toimimaan kaikkien suomalaisten puolesta, ei ketään suomalaista vastaan.

13.56 Kaj Turunen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Menettelytapa tiedusteluvalvontavaliokunnan jäseneksi hakeutuvan edustajan kohdalla on vielä kuitenkin pikkuisen epäselvä tässä uudessa systeemissä, jonka perustuslakivaliokunta muotoili. Käytännössä tämä menee niin, että edustaja, joka haluaa jäseneksi valiokuntaan, ottaa itse yhteyttä tietosuojavaltuutettuun ja tietosuojavaltuutettu sitten katsoo toiminnallisen tietorekisterin suposta. Tämän jälkeen edustaja sitten keskustelee tietosuojavaltuutetun kanssa, ja edustajalla on mahdollisuus tässä yhteydessä tehdä myöskin omat johtopäätöksensä siitä, jatkaako hakeutumistaan. Minun mielestäni menettelytapa on oikein hyvä, ja tässä kannattaa muistaa se, että joka tapauksessa eduskuntaryhmät valitsevat ehdokkaat tähän tiedusteluvalvontavaliokuntaan ja loppupelissä sitten täysistunto vahvistaa nämä jäsenyydet. Tämä menettelytapa on hyvä.

13.57 Leena Meri ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Perustuslakivaliokunnan jäsenenä kiitän tässä nyt ihan kaikkia, ketkä ovat olleet tässä työssä mukana. Kaikkien panos on ollut merkittävää.

On hyvä huomata täällä — tämä kiinnosti erityisesti mediaa ja kansalaisia — miten tämä kansanedustajien turvallisuus selvitys tulee menemään, ja nyt se on tosiaan tämmöinen tarkastus. Ja on hyvä huomata täältä perusteluista, että ensin se tieto annetaan kansanedustajalle itselleen elikkä siinä voi sitten vielä pysähtyä miettimään omaa luottamustansa. Mutta luottamus on hyvä.

Täällä oli vertauskuva myös rangaistustarpeeseen: Elikkä niiden muutaman ihmisen, jotka sitten saavat tietää niistä asioista, on hyvä huomata, että rikoslaissa on tieto- ja viestintärikoksena tuomittava tämä salassapidon rikkominen. Tiedämme, että poliitikoilla on välillä tapana vuotaa, elikkä myös heitä voi sitten odottaa rangaistussäännös, jos menee toisista tämmöisiä kertomaan.

Tämän ohella me emme kuitenkaan saa unohtaa hallittua maahanmuuttopolitiikkaa ja rajavalvontaa, niin että tiedämme, keitä kansalaisia täällä on. Meillä on nyt yksi lisätyökalu valvontaan, mutta emme saa unohtaa sitäkään.

Punkt i protokollet PR 132/2018 rd

13.58 **Anna-Maja Henriksson r** (vastauspuheenvuoro): Värderade talman, arvoisa puhemies! För det första vill jag säga att det är ett oerhört gott betyg för riksdagen att vi tillsammans nu har kunnat komma så här långt, och det ska vi vara glada över. Men jag skulle också vilja påpeka att det skulle vara skäl att läsa grundlagsutskottets utlåtande mycket noga både när det gäller resurserna till den nya tjänsten, det vill säga till underrättelsetillsynsombudsmannen och hans byrå, och också till domstolarna.

Arvoisa puhemies! Tässä on paljon hyvää työtä tehty, ja varmasti kaikki tässä salissa ovat omalla tavallaan myötävaikuttaneet siihen, että me nyt luomme historiaa ja pystymme saamaan aikaiseksi lainsäädännön, joka on ajan tasalla myös mitä tulee tiedusteluvalvontaan ja valvonnan valvontaan. Se on erittäin tärkeätä demokratiassa.

Arvoisa puhemies! Kiinnittäisin vielä huomiota näihin resurssitarpeisiin sekä tiedusteluvalvontavaltuutetun toimistolle että myös tuomioistuimille, ja toivon, että nyt [Puhemies koputtaa] jatkokäsittelyssä luetaan tarkasti, mitä mieltä perustuslakivaliokunta on ollut näissä kaikissa asioissa.

Ja sitten viimeisenä asiana huomautan myös, että perustuslakivaliokunta on pitänyt erittäin tarpeellisena [Puhemies koputtaa] sitä, että eduskuntaryhmät ovat laajasti edustettuina tiedusteluvalvontavaliokunnassa.

Puhemies Paula Risikko: Otetaan vielä kolme vastauspuheenvuoroa: edustajat Lohi, Parviainen Olli-Poika ja lopuksi valiokunnan puheenjohtaja, edustaja Lapintie.

14.00 **Markus Lohi kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä on käytetty erinomaisia puheenvuoroja ja kiitetty aiheestakin paitsi parlamentaarista työtä myös niitä, jotka ovat vastuuta kantaneet, niin että kompromissit syntyvät. Haluan itsekkin lausua kyllä kiitoksen heille.

Kun puhutaan näistä asioista, ei pelkästään nyt käsittelyssä olevasta valvontalaista tai eduskunnan työjärjestyksen muuttamisesta vaan tästä koko tiedustelulakikokonaisuudesta, on valtavan tärkeää se, että täällä eduskunnassa on ensinnäkin löytynyt laaja yksimielisyys siitä, että nämä ovat tarpeellisia, mutta varsinkin siitä, minkä sisältöisinä nämä voidaan hyväksyä. Minusta tämä on erinomainen esimerkki siitä, että silloin kun ollaan kansakuntaamme koskevissa perusasioissa liikkeellä, niin kyllä tästä talosta voi löytyä myös yksituumaisuutta. Nyt meillä on siitä erinomainen esimerkki, ja toivon, että varmasti jatkossakin näin olisi.

14.01 **Olli-Poika Parviainen vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tiedustelun valvonnan asianmukainen ja laaja järjestäminen on välttämätöntä, ja nyt niin ollaan tekemässä, hyvä niin.

Tiedusteluvalvontavaltuutetun rooli tulee korostumaan jatkossa, ja meille vihreille on erityisen tärkeää, että valtuutettua valittaessa kiinnitetään huomiota esimerkiksi ihmisoi-keus- ja perusoikeusosaamiseen, koska valtuutetun työssä ja tiedustelutoiminnassa ylipäätään korostuu esimerkiksi kansainvälinen tietojenvaihto ja sen valvonta.

On myös tärkeää, että suojelupoliisi saadaan kokonaan parlamentaarisen valvonnan piiriin.

Punkt i protokollet PR 132/2018 rd

Tämä on erittäin tervetullut uudistus, ja vihreät ovat tyytyväisiä siihen, että tähän keskusteluun laajasta turvallisuusselvityksestä on nyt löydetty sellainen ratkaisu, johon kaikki eduskuntaryhmät ilmeisesti voivat sitoutua.

14.02 Annika Lapintie vas (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ehkä tämän debattisuuden lopuksi voisin todeta, että on hyvä muistaa, että tämä liittyy laajaan tiedustelulainsäädäntökokonaisuuteen, jonka valmisteluun ovat ottaneet osaa lukuisat virkamiehet ja myös lukuisat kansanedustajat, niin kuin tässä on puhuttu. Sen jälkeen, kun täysistunto suurella enemmistöllä totesi, että perustuslain muuttaminen on kiireellinen, perustuslakivaliokunta ja myös muut valiokunnat sekä virkamiehistö ovat tätä kiireellisenä valmistelleet, ja jotta tämä siviili- ja sotilastiedustelulainsäädännön sisältö voi edetä, niin perustuslakivaliokunta silloin totesi, että sen edellytyksenä on, että valvonta on kunnossa. Nyt näiden kahden mietinnön osalta laillisuusvalvonta ja parlamentaarinen valvonta tulevat kuntoon, jotta asia voi edetä vielä tämän vaalikauden aikana.

Talman Paula Risikko: Nu har alla grupper fått en replik, och vi är i det här skedet tvungna att avbryta, så debatten och behandlingen av ärendet avbryts nu. Behandlingen av ärendet fortsätter under detta plenum efter att den allmänna debatten om huvudtitel 23 avslutats.

Riksdagen avbröt debatten klockan 14.03.

Riksdagen fortsatte debatten klockan 00.02.

Andre vice talman Tuula Haatainen: Nu fortsätter behandlingen av ärende 3 som avbröts tidigare under detta plenum.

0.03 Eerikki Viljanen kesk: Arvoisa puhemies! Tässä ehdotetaan säädettäväksi laki tiedustelutoiminnan valvonnasta. Uudella lailla järjestetään siviili- ja sotilastiedustelun laillisuusvalvonta sekä säädetään eräistä parlamentaarisen valvonnan yksityiskohdista.

Arvoisa puhemies! Yksikään meistä ei varmasti väheksy tehtäväämme kansalaisten turvallisuuden puolustajina ja turvaajina. Tämän lakipaketin valmistelu ja käsittely on osoittanut sen, että kansallisen turvallisuuden asioissa on löydettävissä yksimielisyys, vaikka erilaisia painotuksia asioissa eri puolueilla onkin. Näiden painotusten huomioimisesta, huomioon ottamisesta ja ehdotusten muotoilemisesta niin, että niiden taakse on saatu mahdollisimman laaja kattavuus, yksimielisyys, haluan kiittää vastuullisia niin valmistelun kuin eduskuntatyönkin osalta: sekä parlamentaarista työryhmää että eduskunnan valiokunnassa tätä käsitelleitä.

Kuten monet täällä jo aiemmin tänään totesivat ja kiittivät, minäkin haluan lausua erityiskiitokset edustaja Töllille ja edustaja Lapintielle erittäin merkittävästä konsensushakuisesta työstä, jonka he tämän eteen ovat tehneet. Tämän kokonaisuuden eteneminen, yksimielisen päätöksen aikaansaaminen hankalasta asiakokonaisuudesta, osoittaa, että tässä talossa kyllä kyetään yhteistyöhön kansalaisten parhaaksi.

Punkt i protokollet PR 132/2018 rd

0.05 Pertti Hakanen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Liittyen tähän tiedustelutoiminnan valvonnan lainsäädäntöön, jota parlamentaarisesti on valmisteltu, myöskin minä haluan heti alussa kiittää edustaja Töllä ja edustaja Lapintietä siitä johtajuudesta, siitä arvokkuudesta, siitä neuvottelutaitoisuudesta, millä tavalla tämä on viety eteenpäin. Kuten edustaja Viljanen äsken totesi, se on myös hyvä osoitus siitä, että tällaisen ison, laajan, herkänsikin asian äärelle löytyy täältä talosta Suomen kansan puolelle yksimielisyys, hyvä järjestelmällisyys ja myöskin oikealla tavalla painopistettä siihen, jotta me voimme myöskin läheteä tätä toimintaa harjoittamaan.

Ehkä yksi sellainen asia, joka siinä pitkäänkin puhututti — ja varmaan se täällä kaikilla meilläkin vielä mielessä on — oli tämä edustajan valinta tähän kyseiseen valiokuntaan. Minä toivon, että tämä ratkaisu, mihin tässä nyt päädyttiin, on sellainen, että me voimme oikeasti myöskin sitten tämän valiokunnan työskentelyä riittävän laajasti hoitaa, niin ettei tämä millään tavalla tule sitten rajoittamaan sen valiokunnan tiedonsaantia. Me jokainen kuitenkin ymmärrämme sen, mitä me tällä tavoittelemme, mihin me tällä pyrimme. Me pyrimme siihen, että Suomen kansan turvallisuustilanne entisestään parantuu ja voimme turvata sen, että me olemme aina askeleen edellä, kun jotakin sellaista tiedustelutietoa meille on saatavilla, joka sitten myöskin rajoittaa meidän turvallisuutta. Elikkä minä toivon, että tämä menettely, missä nyt päädyttiin edustajat nimeämään tähän valiokuntaan, ei tiedonsaantia millään tavalla rajoita.

0.07 Toimi Kankaanniemi ps: Arvoisa rouva puhemies! Valiokuntien työ ansaitsee kiitoksen. Sisällön osalta ei ole minulla huomauttamista, ja minä myös yhdyn niihin kiitoksiin, mitä täällä on esitetty näille edustajille, jotka ovat hyvän työpanoksen tehneet.

Haluan tässä yhteydessä nostaa esille tämän valmistelutavan ja pidän sitä erittäin hyvänä. Tällaisissa laadultaan vaikeissa tai laajuudeltaan suurissa asioissa tämä parlamentaarinen valmistelu, on se sitten komitea tai tällainen työryhmätyyppinen, on kyllä paikallaan, ja saattaa olla, että tämäkin hanke sai yksimielisen ratkaisun sen tähden, että tässä oli parlamentaarinen valmistelu, jolloin kaikki eduskuntapuolueet ovat siinä olleet mukana. Kaikki ovat saaneet oikeat perustiedot asiasta, kaikki ovat päässeet vaikuttamaan asiaan. Keskustelun taso vaikeassa asiassa on näin noussut sekä täällä eduskunnassa, julkisuudessa että kansalaistenkin keskuudessa, ja kansan luottamus tällä tavalla koko meidän lainsäädäntöjärjestelmäämme on, uskoisin, vahvistunut, kun nähdään, että näin voidaan vaikeita asioita viedä eteenpäin sovussa ja hyvän lopputuloksen etsimisen hengessä. Nyt voidaan todeta, että tämä lopputulos on varsin hyvä. Siitä siis lämmin kiitos. Nyt onkin aika vedota siihen, että seuraava hallitus nykyistä ja edellisiä tehokkaammin ja määrätietoisemmin käyttää tällaista parlamentaarista valmistelua näissä laajoissa asioissa. Jospa sotekin olisi valmisteltu tällä tavalla, niin meillä olisi se jo varmasti pitkällä. Nyt kun edessä on sotu, niin sen valmistelu olisi viisasta tehdä tällä tavalla eli ottaa kaikki mukaan ja hankkia kaikille vaikuttamis- ja tiedonsaantimahdollisuudet sellaisessa työryhmässä tai komiteassa, jossa asiantuntijoita kuullaan ja voidaan asioista perusteellisesti keskustella.

Arvoisa puhemies! Kun tiedustelulainsäädäntö osiltaan koskettaa myös nykyistä kybertoiminnan, datan ja muun tällaisen toiminnan käsittelyä yhteiskunnassa, niin uudistan sen ajatuksen, minkä olen jo kyllä vuosia sitten täällä sanonut, että olisi hyvä, jos meillä olisi hallituksessa tietoyhteiskuntaministeri, jolla olisi koko tämä sektori hallussa poliittisesti, vastuullisesti ja näin poikkihallinnollisesti. Niin valtio kuin kunnatkin ovat satoja miljoonia hukanneet — voi sanoa, että hukanneet — rahaa, kun ovat näitä tietoyhteiskuntahank-

Punkt i protokollet PR 132/2018 rd

keita vieneet eteenpäin, ja nyt olisi viimeinen aika ottaa se tilanne haltuun ja hoitaa tällä tavalla vastuullisesti. Ehkäpä, jos vihreät nousevat hallitukseen, edustaja Kasvi olisi tälle ministerin paikalle mitä parhain henkilö. [Naurua — Vasemmalta: No niin!]

0.11 Sirpa Paatero sd: Arvoisa rouva puhemies! On todellakin hyvä, että ollaan tässä vaiheessa. Nyt ollaan hieman yli puolenvälin tässä koko tiedustelulakipaketissa. Tämä alkoi siitä 10 §:n muutoksesta, eli hyvä poikkeuksellisella tavalla koko eduskunta, tai siis viisi kuudesosaa eduskunnasta, oli sitä mieltä, että turvallisuustilanne on muuttunut niin paljon, että joudumme tekemään, tai saamme tehdä, tämän muutoksen myös hieman perusoikeuksia muuttaen, [Eva Biaudet: Pakottava tarve edellytettiin!] ihmisten yksityisyydensuojaan kajoten. Se on kyllä mielestäni se tämän koko paketin suurin muutos, että lähdetään muuttamaan perustuslakia tältä osin.

Nyt sitten on nämä kaksi lakia, joissa on kyseessä siis valvonta, sekä parlamentaarinen valvonta että laillisuusvalvonta. Vielä pitkälle ensi vuoteen menee varsinaisten lakien eli sotas- sekä siviilitiedustelulain käsittely täällä eduskuntasalissa. Mutta kuten tässä edellisissä puheenvuoroissa on todettu, minä myös toivon, että ne menevät samalla tavalla yhteisessä ymmärryksessä ja pystymme ne muutokset, jotka sinne mahdollisesti vielä tarvitaan, sitten tekemään tämän seurantaryhmän avustuksella.

Laillisuusvalvonnassahan tiedusteluvaltuutettu muutettiin tiedusteluvalvontavaltuutetu-nimikkeeksi ja myös valiokunnan nimi muutettiin, eli haluttiin painottaa sitä valvontaa siinä. Ja hyvä muutos oli tässä vaiheessa se, että myös saatiin tälle valtuutetulle puhe- ja läsnäolo-oikeus oikeudessa, kun käsitellään sitä, saako tämän maksimissaan puolen vuoden mahdollisuuden tähän teletiedusteluun tehdä.

Toinen hyvä muutos oli siinä kohtaa, kun siirryttiin parlamentaarisen valvonnan puolelle, jossa supo tuli kokonaan tämän parlamentaarisen valvonnan piiriin, ei pelkästään siltä osin, milloin se tekee tiedustelutoimintaa, vaan kokonaisuudessaan. Monessa valiokunnassa on todettu, että esimerkiksi varsinainen pakkokeinolakeihin lukeutuva telekuuntelu ja tämä tiedustelun kautta tehtävä telekuuntelu menevät joskus aika lailla limittäin, ja voi olla, että siirrytään toisesta toiseen, jomminkummin päin. Sen takia on todella hyvä, että tämä parlamentaarinen valvonta toteutuu koko supon toimintaan.

Sitten viimeisenä oli tämä kiistanalainen asia, laaja turvallisuusselvitys. Todellakin laajasti Euroopan maissa on olemassa samalla tavalla tällainen parlamentaarinen valvonta eli oma valiokunta, mutta vain kahdessa näistä yli kymmenestä on tällaisia laajoja turvallisuusselvityksiä, minkä takia minun mielestäni oli erittäin hyvä myöskin, että se toimija, jota tämä valiokunta valvoo, ei tee sitä kriteeristöä, millä sinne sisään päästään. Tämä on erittäin hyvä ja luova vaihtoehto tullut tästä tietosuojavaltuutetusta, joka jo nykyisinkin pääsee niihin rekistereihin valvoessaan kaikkia rekistereitä.

Yksi asia vielä, arvoisa puhemies: Vahva seuranta on kirjoitettava näihin kaikkiin lakeihin. [Puhemies: Aika!] Koska tehdään täysin uutta lainsäädäntöä, tarvitaan vahva ja laaja seuranta.

Riksdagen avslutade den allmänna debatten.

Riksdagen godkände innehållet i lagförslag 1 och 2 i proposition RP 199/2017 rd enligt betänkandet. Första behandlingen av lagförslagen avslutades.